

TAŞ VE TEN

“Görebilen, düşünen, ön yargı ve dogmalardan kurtulmuş bir yazar için yaşanan ya da yaşanabilecek her şey malzemedir. Kendisi, kendi hayatı bile.”

Söyleşi: Arzu Mildan

** Son romanınız Taş ve Ten'i okurken kadınlarla erkeklerin sanki sizin kitaplarınıza konu olmak için var olduklarını düşündüm...*

Kadınlarla erkeklerin temel varoluş maceraları ve ilişkileri bana her zaman ilginç, anlaşılmaya, irdelenmeye değer göründü. Bu anlamda, Taş ve Ten, sıradanlığa düşmemek için olağanüstü özen gösterdiğim, incelikle işlemeye çalıştığım bir tutku romanıdır. Kadınla erkeğin aşk, sevgi, cinsellik ve gündelik hayat pratiğindeki iletişim ya da iletişimsizlikleri hayatın bütününe kapsıyor. İnsan ruhuna ilişkin sayısız zengin ve güzel ayrıntıyı içinde taşıdığı gibi bir çok sorun, çözümsüzlük de yaratabiliyor. Bütün çelişki ve gel-gitleriyle büyük, evrensel bir oyun olan aşk üzerine sorularımız ise hiç bitmiyor. Bu yüzden de insanlar var olduğu sürece aşkın bin bir yüzü edebiyatın konusu olmaya devam edecek. Ben, herkesin yaşadığı, bildiği, tanıdığı duyguları farklı bir bakış ve gerçeklikle edebiyat diline aktarmaya çalışıyorum. Bunu yaparken insanın iç dünyasına, fantezilerine, belleğine eğiliyorum ki hem inandırıcı hem de kalıcı olabileyim.

**Kadın erkek ilişkisini üstelik cinsellik sosuna bulanmış olarak anlatan bir yığın kitap yayımlanıyor. Hatta bu konuda kullanma kılavuzları bile var. Ne diyorsunuz?*

Bütün dünyada bu tür kitaplar yayımlanır ve alıcı bulurlar. Bunların bir çoğu edebiyat değil. Edebiyat içi sayılanların bir kısmı da görme özürlü sığ çalışmalar. Öte yandan kendini fazla akıllı sanarak akıl satan, hastalıklı ucuz duygusalıkları ya da cinselliği ticarete dönüştürmeyi amaçlayanlar da var. İlişkileri derinlemesine, gerçek, zengin bir biçimde işleyen kitaplar bayağılıktan uzak durarak dilin, imgelemin hatta cinselliğin sınırlarını zorlayabiliyorlar ve bizi duygusal olarak sarsmayı başarıyorlarsa ciddiye almak, ustalıktan söz etmek, yazılanları önemsemek gerekir. Gerisi çöptür.

** “Görme özürlü...” (!) dediniz. Fiziksel bir eksiklikten söz etmiyorsunuz değil mi? Bu nasıl bir özür, böyle bir yazar nasıl biridir ya da o kişi yazar olabilir mi?*

Kuşkusuz ruhsal, yani “gönül gözü körlüğü”nden söz ediyorum. Bilmedikleri, anlamadıkları şeyleri iyi bildiklerini iddia edenlerden. Dünyanın en büyük yazarlarından biri olan Borges, hayatının büyük bir bölümünü gözlerini kaybetmiş bir yazar olarak yaşamış buna rağmen insanı, hayatı, dünyayı fiziksel olarak en keskin gözlerden daha iyi, sağlam ve çok boyutlu görebilmiştir. Görmek, zeka ve duyarlılıkla ilgilidir. Görebilen, düşünebilen, ön yargı ve dogmalardan kurtulmuş bir yazar için yaşanan ya da yaşanabilecek her şey malzemedir. Kendisi, kendi hayatı bile.

** Peki yaşarken hayatı hep “malzeme” biriktirmek üzere gözlediğinizi hissettiğiniz oluyor mu? Yani günlük yaşamınızda, hayatın akışı içinde, gülerken, acı*

çekerken, sevişirken belki bir kediyi okşarken bunu yazabilirim düşüncesiyle mi hareket ediyorsunuz ? Yoksa zaman içinde o bakış açısını kendiliğinden mi edindiniz ?

Başlangıçta bu duyguyu sıklıkla hissetmiş hatta şimdi de bazen hissediyor olduğumu saklayacak değilim. Bir yazar ister istemez elinde mercekle gezen bir gözlemci olmak zorundadır. Bakışımı en çok yönelttiği kişi de kendisidir. En çok kendini didikler, anlamaya çalışır ki yola çıkabilsin. Ama tabii sürekli böyle, bir detektif gibi yaşayamazsınız. Ben yazdığım süreçte aşırı duyarlı ve daha çok gözlemci oluyorum. Bütün duyurgalarım açık geziyorum ve ruhen yoruluyorum. Yazma ve yaşama zamanlarımı periyodik olarak ayırmaya çalışmam bununla ilgili olabilir. Dinlenme sürecindeyse bir çok şey ben farkında olmadan belleğimde birikir. Sesler, anlık görüntüler, zamanlar, renkler, gülüşler. Sonra yazarken, unuttuğumu sandığım nice durum ve an birdenbire bilinç düzeyine çıkar. Bunları farklı biçimlerde kullanırım. Bir de rüyalar var. Kendi rüyalarımı yeniden düzenleyip yazdığım da olur.

** Peki bu noktada şunu sorayım, Taş ve Ten' de sizden ne kadar "malzeme" var?*

Biriktirmiş, içselleştirmiş, gözlemiş olduklarım ya da çıkış noktam açısından pek çok. Ancak roman yazılırken, yani anlatmak istediğinizi belli bir kurgu içinde sözcüklere dönüştürme aşamasında, hikayeler artık yazara ait olmaktan çıkarlar. Çünkü gerçek hayat büyük ölçüde olağan ve sıradandır. Onu olağanüstüne çeviren edebiyattır, ona renk, tat katan, dokusunu oluşturan şey dildir. Romanın dünyasında kişiler değişir, olaylar boyutlanıp büyür, durumlar çeşitlenip dönüşür. Yazarken romancı önceden düşünemediği yollara sapıyor, yeni hikayeler uyduruyor, sonra da kendi hayal dünyasının zenginliğini heyecanla izleyen bir seyirci haline geliyor.

** Taş ve Ten'in baş kişisi Ulya, sürekli sorular soran, yargılayan, çıkarımlar yapan bir iç sesle beraber yaşıyor. Kitaptaki diğer karakterlerden daha cesur görünse de aslında öyle değil. Sina'dan yaşça büyük oluşunu aralarında gelişen duygusal yakınlığa engel olarak görüyor. Üstelik Ulya yarı Alman ve ruhen özgür olduğunu düşünen bir kadın...Sizce eğitilmiş kadınlar bile bu erkek egemen bakış açısından neden kurtulamıyorlar?*

* Teorik olarak bu konuları aşmış olduğunu sanan bir çok kadın var. Ama uygulamada kendi kafalarındaki barajları büsbütün aşabilmek kolay olmuyor. Biz kadınlar kendi zincirlerimizden kurtulmak için yeterince çaba ve cesaret gösteriyor olsak bile korkularımız var. Bırakılma, acı çekme, onur kırıklığı gibi şeyler. Gençlik ve güzelliğin aşırı yüceltiliyor olması belli yaşa gelmiş bir çok kadında kendine güveni zedeliyor. Yaşlılık korkusu, tazeliğini kaybedenin arzulanmayacağı, tersine kınanıp hor görüleceği çekincesi, orta yaşlı geçmiş ama arzuları, cinsellikleri sürmekte olan kadınları durduruyor. Duygularını bastırmak zorunda bırakıyor. Bu diri gömülmek gibi bir şey. Erkekler için böyle keskin sınırlamalar yok oysa. Romanımın izleklerinden biri de iki cinsle ilgili farklı standart ve kavrayışlar.

* Kitapta Ulya, "Bazen bir şey oluyor ve ben onun ne olmadığını ancak bir süre sonra görüp anlayabiliyorum," diyor. Yaşanan bir çok şeyin özellikle zamanla koşut olarak bilincimize ulaşmaması, hep bir gecikme, yetişememe, hakkını verememe üstelik geriye dönülmezlik hüznü...Bu duygu "Ölü Erkek Kuşlar" dan beri izliyor beni...

Zaman ana izleklerimden biri. Taş ve Ten’de de zamanı kavrayışımız ve algılama biçimlerimiz üzerine sorular soruyorum. Romanlarımın felsefi boyutunu zaman-insan ilişkisi üzerine düşünerek kuruyorum galiba . Gecikmeler, yetişememek, geriye dönememek...gerçekten dokunaklıdır bunlar. Bu yüzden anımsamalarla, hayali geriye dönüşlerle çok uğraşıyorum. Şimdiki zamanı esnek bir geniş zamana çeviriyorum içinde ileri geri gezinirken belleği acımasızca deşiyorum. “Anılar dolgu hataları yüzünden güvenilmez olsalar bile...”

** Ulya ve Sina, iç dünyalarının olduğu kadar farklı koşullarda yaşamalarının etkisiyle de beklenildiği gibi yaşayamadılar bu aşkı. Ama yine de onlar için vurucu bir deneyim olduğu kesin. Ulya, ne yaşadığını sonradan anlayabilmek için uğraşiyor. Biraz da tutucu mu yoksa? Hikayesini kız kardeşiyle bile pek konuşamıyor neden?*

Konuşuyor ama o ruhsal örtüşmeyi, bütünleşmeyi ifade etmeye sözcüklerin, tanımlamaların, bildik serüven beklentilerinin yetersiz kaldığını, üstelik alışıldık dilin hikayesini sıradanlaştırdığını hissederek ayrıntılardan vazgeçiyor.

** Ulya ve Sina’nın hayatlarında kayıplar var. Yani, duygu ve davranışlarını belirleyen yaralı bir geçmişleri olmuş, bu noktada –B dolayısıyla- kesişen bir hikaye var bir de. Politikadan uzak değiller ve bu aynı zamanda romana yön veren bir çizgi. Siz baştan beri, tutarlılıkla ve şaşmaz biçimde yakın tarihimizin politik oluşumlarını yapıtlarında işleyen bir yazarınız. Buna rağmen, “Politik romanlar yazan” biri olarak anılmayışınızı neye bağlıyorsunuz?*

Romanlarımda tarihsel bir arka plan kuruyorum. Bir romana başlarken öncelikle şu soruları soruyorum: Hangi yıl ve zaman? Nerede ve o sırada orda neler oluyordu? Bu insanların konumu neydi? Bu soruların cevapları beni bir döneme, duruma götürüyor. Bu dönem ruhunu kurmadığımda kişilerin inandırıcı olamayacaklarını sanıyorum. Şuna inanıyorum: Bizim gibi oturmamış, hareket ve çalkantılar içindeki bir toplumda ekonomik, toplumsal, politik değişimlerin sürekliliği insan hayatlarına yansıyan yönleri bir romancı için geniş olanaklar sağlıyor. Romanlarımı, kişilerimi ve anlattığım hayatları tek boyutluluktan, sığılıktan kurtarmak için bu zenginliği değerlendiriyorum. Politik romanlar yazmıyorum ama yazdığım her şeye ve herkese bakışımda politik bir yön var. Ama bu değerlendirmem hoşuma gitti. Çünkü bizde insanları kabaca etiketleyip bir kenara koyma merakı ve kolaylığı var. Romanlarım henüz yeterince değerlendirilmedi. Örneğin ben salt kadın sorunları ve aşkın yazarı değilim ve hiçbir zaman da olmadım. Ama içinde bunların da olduğu dünyalar kuruyorum çünkü hayatın kendisi böyle.

** İlk kitabınızın yayımlandığı zamanla şimdiki arasında yazma, yaratım süreci açısından bir farklılık var mı? Yani artık yapıtınızı kurgularken kolay yol almanızı sağlayan yöntemler buldunuz mu yoksa yazdıklarınızla cebelleşme süreciniz, yazma hızı, sancısı, süresi hala aynı mı?*

** Eskiden daha kolay yazıyordum. Sadece öykü yazdığım için belki de. Bir gecede, bir oturuşta bir öykü çıkarıyordum. Artık olmuyor. Roman, uzun ve dünyadan kopmamı gerektiren bir süreç. Üstelik kolay tatmin olmadığım için ürettiğim metinler*

üzerinde giderek daha fazla uğraşıyorum sanki. Her bir sözcüğü, cümleyi defalarca yazıp bozuyorum. Romanlarımı gerilim yaratmak, dil, sanatsal yoğunluk ve düşünsel boyutları açısından titizlikle, kimi zaman aşırı bunalarak, günlerce umutsuzluk içinde kalarak üretebiliyorum. Yine de genelde değişen pek bir şey yok.

**Çok verimlisiniz. Son beş yılda dört kitap yayımladınız. Bundan zorlu yazma çabanızla başa çıkmayı öğrenmiş olduğunuz anlamı çıkıyor sanki...*

* Bunun nedeni çoktandır yazmak dışında hiçbir iş yapmıyor oluşum. Zamanımı iyi kullanmaya çalışıyorum. Ayrıca bilgisayara geçtikten sonra epey hızlandım. Bir başka neden evle ilgili gündelik işlerin çoğunu bir yardımcıya aktarmış olmam. Öte yandan dışarıda vakit geçirmeyi, fazla gezmeyi de sevmiyorum artık. Evde kalıyorum ve gerçekten çok çalışıyorum. Kabul edilmiş olmanın ve okurdan gördüğüm ilginin beni teşvik ettiğini de söylemem gerek.

** Her yeni kitapla birlikte tazelenen bir ilgi, el üstünde tutulma, belki yeniden hatırlanma ve peşinden koşulma...Siz her zaman önemli bir yazar kabul edildiniz. Ama artık popülerlik diye bir şey var ve edebiyatçılar da bundan paylarını alıyorlar. Göz önünde olmak, yeniden dergi kapaklarında görünmek, bilboartlara çıkmak...Bunların hayatınızdaki yeri nedir?*

* Zamanla ve güçlkle kazanılmış, kuşkusuz mutluluk verici bir ilgi bu. Öte yandan size tuhaf gelebilir ama asıl istediğim bir kitabım çıktıktan sonra ortadan kaybolmak. Zorunluluk, yorgunluk ve gerilimden kaçmak. Kitabımı anlatmaya, açıklamaya mecbur kalmamak ve onu yalnızca okurun ve eleştirmenin değerlendirmesine sunabilmek. Ne var ki, sistem böyle işlemiyor artık. Kitabınızın arkasında durmazsanız sizinle birlikte o da sessizlik içinde kaybolup gidiyor. Beğenelim beğenmeyelim günümüzde kitap da ticari dolaşım nesnesi haline geldi. Çok kitap basılıyor, büyük bir rekabet var. Yatırım yapan yayınevi ürününü satmak, yayın piyasasının koşullarına uygun tanıtım yöntemleriyle çalışmak ya da işi batırmak durumunda. Ben kitabım için uygun tanıtımı, ilkelerimi dikkate alan yayınevime ortak bir görüşe vardıktan sonra destekliyorum ama bir süre için bile olsa çok göz önünde olmak hiç de kolay değil. Bu beni biraz hırçınlaştırıyor. Dayanmaya çalışıyorum ve bir an önce kendi dünyama çekilmeyi özlüyorum.

Varlık Dergisi – Mayıs 2006